Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

26. januar 2017 *

»Appel — karteller — belgiske, tyske, franske, italienske, nederlandske og østrigske markeder for badeværelsesudstyr og -inventar — samordning af salgspriser og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger — bødefritagelsesordning — forordning (EF) nr. 1/2003 — artikel 23, stk. 2 — loft på 10% af omsætningen — udøvelse af den fulde prøvelsesret«

I sag C-619/13 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 25. november 2013,

**Mamoli Robinetteria SpA**, Milano (Italien), ved avvocati F. Capelli og M. Valcada,

appellant,

den anden part i appelsagen:

**Europa-Kommissionen** ved L. Malferrari og F. Ronkes Agerbeek, som befuldmægtigede, bistået af avvocato F. Ruggeri Laderchi, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af Domstolens vicepræsident, A. Tizzano, som fungerende formand for Første Afdeling, og dommerne M. Berger, E. Levits, S. Rodin (refererende dommer) og F. Biltgen,

generaladvokat: M. Wathelet

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 10. september 2015,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

## Dom

1 Ved deres appel har Mamoli Robinetteria SpA nedlagt påstand om ophævelse af dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 16. september 2013, Mamoli Robinetteria mod Kommissionen (sag T-376/10, herefter »den appellerede dom«, EU:T:2013:442), hvorved Retten frifandt Kommissionen i det søgsmål, som selskabet havde anlagt med påstand om delvis annullation af Kommissionens afgørelse K(2010) 4185 endelig af 23. juni 2010 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39.092 – Badeværelsesudstyr og -inventar) (herefter »den omtvistede afgørelse«), for så vidt som den angik appellanten eller, subsidiært, en påstand om ophævelse eller nedsættelse af den bøde, appellanten var blevet pålagt ved denne afgørelse.

### Retsforskrifter

*Forordning (EF) nr. 1/2003*

2 Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [artikel 101 TEUF] og [102 TEUF] (EFT 2003, L 1, s. 1) bestemmer følgende i artikel 23, stk. 2 og 3:

»2. Kommissionen kan ved beslutning pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger bøder, hvis de forsætligt eller uagtsomt:

a) overtræder [artikel 101 TEUF] eller [102 TEUF] […]

[…]

Bøden kan for hver af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelsen, ikke overstige 10% af den samlede omsætning i det foregående regnskabsår.

[…]

3. Ved fastlæggelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.«

*Retningslinjerne af 2006*

3 I punkt 2 i retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning (EF) nr. 1/2003 (EUT 2006, C 210, s. 2, herefter »retningslinjerne af 2006«) foreskrives, at Kommissionen hvad angår bødefastsættelse »skal tage hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed«, og at »bøden […] ikke [må] overstige de grænser, der er fastsat i artikel 23, stk. 2, andet og tredje afsnit, i forordning [(EF)] nr. 1/2003«.

4 Punkt 23, 25, 28, 29 og 37 i retningslinjerne af 2006 har følgende ordlyd:

»23. Horisontale aftaler […] om prisfastsættelse, […] som normalt er hemmelige, betragtes på grund af deres art som de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger, og i henhold til konkurrencepolitikken skal de straffes strengt. Den del af afsætningen, der tages i betragtning i forbindelse med sådanne overtrædelser, befinder sig derfor normalt på den øvre del af skalaen.

[…]

25. Uafhængigt af, hvor længe en virksomhed har deltaget i overtrædelsen, vil Kommissionen også lade bødens grundbeløb omfatte et beløb på mellem 15 og 25% af afsætningens værdi, som defineret i afsnit A ovenfor, for at afskrække virksomhederne fra bare det at indtræde i horisontale aftaler om prisfastsættelse […]

[…]

28. Bødens grundbeløb kan forhøjes, når Kommissionen fastslår, at der foreligger skærpende omstændigheder, f.eks.:

[…]

29. Bødens grundbeløb kan nedsættes, hvis Kommissionen fastslår, at der foreligger formildende omstændigheder, f.eks.:

[…]

37. Selv om der i disse retningslinjer redegøres for den generelle metode til fastsættelse af bøder, kan det være berettiget, at Kommissionen fraviger denne metode eller de grænser, der er fastsat i punkt 21, hvis der gør sig særlige forhold gældende i en given sag, eller det er nødvendigt at sikre et afskrækkende niveau i et bestemt tilfælde.«

**Sagens baggrund og den omtvistede afgørelse**

5 Sagens baggrund blev fremstillet i den appellerede doms præmis 1-21 og kan sammenfattes som følger.

6 Appellanten er en italiensk virksomhed, som udelukkende fremstiller vandhaner og armaturer.

7 Den 15. juli 2004 oplyste Masco Corp. og selskabets datterselskaber, herunder Hansgrohe AG, som fremstiller vandhaner og armaturer, og Hüppe GmbH, som fremstiller bruseafskærmninger, Kommissionen om forekomsten af et kartel i sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar og anmodede om bødefritagelse i medfør af Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002, C 45, s. 3, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 2002«), eller subsidiært om bødenedsættelse.

8 Den 9. og den 10. november 2004 gennemførte Kommissionen uanmeldte kontrolundersøgelser i lokalerne for flere selskaber og nationale brancheforeninger med aktiviteter inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar. Efter i perioden fra den 15. november 2005 til den 16. maj 2006 at have sendt begæringer om oplysninger til de nævnte virksomheder og brancheforeninger, herunder til appellanten, vedtog Kommissionen den 26. marts 2007 en klagepunktsmeddelelse. Sidstnævnte blev bl.a. meddelt appellanten.

9 Den 20. januar 2006 anmodede appellanten ligeledes om bødefritagelse eller subsidiært nedsættelse af bøderne

10 Efter at en høring var blevet afholdt den 12.-14. november 2007, fremsendelsen den 9. juli 2009 af en sagsfremstillingsmeddelelse til visse selskaber, som ikke omfattede appellanten, og efter at der mellem den 19. juni 2009 og den 8. marts 2010 var fremsendt yderligere begæringer om oplysninger, herunder til appellanten, vedtog Kommissionen den 23. juni 2010 den omtvistede afgørelse.

11 I afgørelsen fastslog Kommissionen, at der var sket en overtrædelse af artikel 101, stk. 1, TEUF og af artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3, herefter »EØS-aftalen«) inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar. Denne

overtrædelse, som 17 virksomheder deltog i, fandt sted i løbet af forskellige perioder i tidsrummet fra den 16. oktober 1992 til den 9. november 2004 i form af en flerhed af konkurrencebegrænsende aftaler og samordnet praksis på Belgiens, Tysklands, Frankrigs, Italiens, Nederlandenes og Østrigs områder.

12 Kommissionen anførte nærmere bestemt i den nævnte afgørelse, at den fastslåede overtrædelse for det første bestod i, at producenterne af badeværelsesudstyr og -inventar samordnede deres årlige prisforhøjelser og andre aspekter ved prisfastsættelsen ved regelmæssige møder i nationale brancheforeninger, for det andet i fastsættelse eller samordning af priserne ved konkrete begivenheder, såsom en stigning i råvarepriser, indførelsen af euroen eller indførelse af motorvejsafgifter og for det tredje i videregivelse og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger. Desuden konstaterede Kommissionen, at fastsættelsen af priser i sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar var en årligt tilbagevendende begivenhed. Inden for rammerne heraf fastsatte producenterne deres prislister, som i almindelighed gjaldt et år, og som dannede grundlag for de kommercielle relationer med grossisterne.

13 De produkter, der var omfattet af kartellet, var badeværelsesudstyr og -inventar, som tilhørte en af de tre følgende undergrupper af produkter: vandhaner og armaturer, bruseafskærmninger og tilbehør samt keramiske artikler (herefter de »tre undergrupper af produkter«).

14 Med hensyn til den konkurrencebegrænsende praksis, som havde fundet sted i Italien, er den blevet gennemført inden for to uformelle grupper. Den første af disse grupper, benævnt »Euroitalia«, var dannet af virksomheder, som afholdt møder to til tre gange om året i løbet af perioden fra juli 1992 til oktober 2004. Inden for denne gruppe, som blev dannet, da tyske producenter var trængt ind på det italienske marked, omfattede udvekslingen af oplysninger ikke kun vandhaner og armaturer, men også keramiske artikler. Den anden uformelle gruppe af virksomheder, benævnt »Michelangelo«, omfattede ikke appellanten. Gruppen afholdt flere møder i slutningen af 1995 eller i starten af 1996 og den 25. juli 2003. På møderne blev der drøftet en bred vifte af badeværelsesprodukter, særlig vandhaner og armaturer samt keramiske artikler.

15 For så vidt angår appellantens deltagelse i konkurrencebegrænsende praktikker fastslog Kommissionen i den omtvistede afgørelse, at appellanten havde deltaget i de ulovlige drøftelser, som havde fundet sted i Euroitalias regi i perioden fra den 18. oktober 2000 til den 9. november 2004.

16 Kommissionen fastslog således i den omtvistede afgørelses artikel 1, stk. 5, nr. 15), at appellanten havde overtrådt artikel 101 TEUF som følge af sin deltagelse i en vedvarende aftale eller samordnet praksis på Italiens område i perioden fra den 18. oktober 2000 til den 9. november 2004.

17 I den omtvistede afgørelses artikel 2, stk. 14, pålagde Kommissionen appellanten en bøde på 1 041 531 EUR.

18 Med henblik på beregning af bøden støttede Kommissionen sig på retningslinjerne af 2006.

## Sagen for Retten og den appellerende dom

19 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 7. september 2010 anlagde appellanten sag ved Retten med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse og påberåbte sig i denne forbindelse fem anbringender. Det første anbringende vedrørte manglende underretning af appellanten om sagsfremstillingsmeddelelsen, og den omstændighed, at det ikke havde været muligt at få aktindsigt i visse dokumenter, som var nævnt i den omtvistede afgørelse, og som omhandlede appellantens deltagelse i den omhandlede konkurrencebegrænsende praksis. Det andet anbringende vedrørte ulovligheden af samarbejdsmeddelelsen af 2002. Det tredje anbringende vedrørte fejl begået i forbindelse med, at det blev fastslået, at appellanten havde deltaget i et kartel på det italienske marked for vandhaner og armaturer. Det fjerde anbringende vedrørte fejl begået i forbindelse med fastsættelsen

af den sanktion, der var pålagt appellanten, og af bødens størrelse. Det femte anbringende vedrørte et urigtigt skøn med hensyn til størrelsen af den nedsættelse, som var blevet indrømmet appellanten som følge af selskabets finansielle situation.

20 Subsidiært havde appellanten nedlagt påstand om ophævelse eller nedsættelse af den pålagte bøde.

21 Retten frifandt ved den appellerede dom Kommissionen i det hele.

## Parternes påstande

22 Appellanten har nedlagt følgende påstande for Domstolen:

— Principalt ophæves den appellerede dom.

— Den omtvistede afgørelses artikel 1 og 2 annulleres, for så vidt som de vedrører appellanten.

— Subsidiært nedsættes bøden til et beløb svarende til 0,3% af appellantens omsætning i 2003 eller under alle omstændigheder til et lavere beløb end den pålagte sanktion.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

23 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Appellen forkastes.

— Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

## Appellen

24 Til støtte for appellen har appellanten gjort syv anbringender gældende, herunder de fem, der allerede er blevet fremført i første instans.

25 Med det første anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten dels med urette kvalificerede et argument som et nyt anbringende, dels baserede sig på en faktisk omstændighed, som ikke forelå. Med det andet anbringende kritiseres Retten for sin begrundelse med hensyn til den manglende underretning af appellanten om sagsfremstillingsmeddelelsen. Med det tredje anbringende har appellanten foreholdt Retten, at den forkastede ulovlighedsindsigelsen vedrørende samarbejdsmeddelelsen af 2002. Med det fjerde anbringende har appellanten kritiseret begrundelsen i den appellerede dom vedrørende de særlige forhold på det italienske marked for vandhaner og armaturer og relevansen af de beviser, som Kommissionen har lagt til grund med hensyn til appellantens deltagelse i den overtrædelse, som er begået på dette marked. Med det femte anbringende kritiseres den appellerede dom for ikke at pålægge Kommissionen en sanktion for de fejl, som den begik ved fastsættelsen af den bøde, som appellanten er pålagt. Med det sjette anbringende har appellanten foreholdt Retten, at den fastslog, at Kommissionen havde nedsat appellantens bøde tilstrækkeligt. Med det syvende anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten med urette fastslog, at appellanternes begæringer om foranstaltninger til bevisoptagelse ikke var relevante.

*Det første anbringende om en fejlagtig kvalificering af et argument som et nyt anbringende og om et faktuelt urigtigt skøn*

Parternes argumenter

26 Med det første anbringendes første led har appellanten foreholdt retten, at den i den appellerede doms præmis 30 begik en retlig fejl ved at kvalificere appellantens argument, hvorefter Kommissionen med urette havde konkluderet, at appellanten havde deltaget i en overtrædelse vedrørende badeværelsesudstyr og -inventar, idet appellanten ikke producerede keramiske artikler, som et nyt anbringende, og at den følgelig afviste argumentet.

27 Argumentet udgjorde navnlig forudsætningen for det fjerde anbringende i første instans vedrørende kriterierne for fastsættelse af størrelsen af den bøde, som er pålagt appellanten. Det er i denne forbindelse ubestridt, at appellanten kun producerer vandhaner og armaturer, som Retten selv anførte i den appellerede doms præmis 4, og at appellanten gentagne gange havde bemærket dette i sin stævning i første instans. Ved at kvalificere dette argument som et nyt anbringende, uden at Kommissionen havde gjort en sådan formalitetsindsigelse i denne henseende, traf Retten afgørelse ultra petita.

28 Med det første anbringendes andet led har appellanten foreholdt Retten, at den i den appellerede doms præmis 9 baserede sig på en konstatering, hvorefter appellanten havde anmodet om, at samarbejdsordningen skulle finde anvendelse, selv om appellanten aldrig har fremsat en sådan anmodning.

29 Det er Kommissionens opfattelse, at begge led i dette anbringende skal afvises, og at anbringendet under alle omstændigheder savner grundlag.

Domstolens bemærkninger

30 For så vidt angår den fejlagtige kvalificering, som er foreholdt Retten, skal det bemærkes, at i henhold til artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement, i den affattelse, der var gældende på datoen for den appellerede dom (herefter »Rettens procesreglement«), må nye anbringender ikke fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

31 Endvidere følger det af fast retspraksis, at søgsmålets genstand og en kort fremstilling af søgsmålsgrundene i overensstemmelse med artikel 44, stk. 1, litra c), i Rettens procesreglement udgør to væsentlige oplysninger, som skal angives i stævningen (dom af 3.4.2014, Frankrig mod Kommissionen, C-559/12 P, EU:C:2014:217, præmis 38). Påstandene i en sådan stævning skal være utvetydigt formuleret for at undgå, at denne domstol træffer afgørelse ultra petita eller undlader at tage stilling til et klagepunkt (jf. analogt dom af 12.2.2009, Kommissionen mod Polen, C-475/07, ikke trykt i Sml., EU:C:2009:86, præmis 43).

32 Det må konstateres, at Mamoli Robinetteria ikke havde fremført et argument i sin stævning i første instans, hvorefter Kommissionen i artikel 1, stk. 5, nr. 15), i den omtvistede afgørelse med urette havde konkluderet, at appellanten havde deltaget i en overtrædelse vedrørende badeværelsesudstyr og -inventar, selv om appellanten ikke producerede keramiske artikler.

33 Endvidere har appellanten ikke påberåbt sig, at der foreligger faktiske og retlige omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne, og som kunne have begrundet den sene fremsættelse af et sådant argument. Endelig kan argumentet ikke anses for en uddybning af et klagepunkt, som er anført tidligere i stævningen.

34 Det følger heraf, at Retten i den appellerede doms præmis 30 med føje kvalificerede det argument, som appellanten havde fremført under sagens behandling for Retten efter stævningen, som et nyt anbringende, og dermed forkastede det.

35 Eftersom – henset til de mål, der er anført i denne doms præmis 31 – betingelserne for antagelse til realitetsbehandling med hensyn til søgsmålets genstand og den kort fremstilling af de søgsmålsgrunde, som er gjort gældende for Retten, og det dermed forbundne forbud i artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement mod at fremsætte nye anbringender under sagens behandling, er ufravigelige procesforudsætninger, kan det desuden ikke foreholdes Retten, at den af egen drift undersøgte, om argumentet skulle afvises som følge af tilsidesættelsen af disse krav.

36 Følgelig skal det første anbringendes første led forkastes som ugrundet.

37 For så vidt angår det første anbringendes andet led skal det bemærkes, at Retten ikke drog nogen faktiske eller retlige konsekvenser af den rent faktuelle konstatering, som fremgår af den appellerede doms præmis 9 i den del, der vedrører tvistens baggrund, og som ifølge appellanten er urigtig, ifølge hvilken konstatering appellanten havde fremsat en anmodning om bødenedsættelse.

38 Dette klagepunkt skal derfor forkastes som uvirksomt (jf. analogt dom af 2.10.2003, Thyssen Stahl mod Kommissionen, C-194/99 P, EU:C:2003:527, præmis 46 og 47).

39 Det følger heraf, at det første anbringende skal forkastes, idet det delvist er uvirksomt, delvist er ugrundet.

*Det andet anbringende om manglende underretning af appellanten med hensyn til sagsfremstillingsmeddelelsen*

Parternes argumenter

40 Med det andet anbringende har appellanten foreholdt Retten, at den forkastede klagepunktet, hvorefter appellanten til forskel for andre virksomheder, der havde deltaget i overtrædelsen, ikke var blevet underrettet om en sagsfremstillingsmeddelelse af Kommissionen, som delvist ugrundet og delvist uvirksomt. En sådan mangel udgør en tilsidesættelse af retten til forsvar. I denne henseende bemærkes, at i modsætning til Rettens begrundelse i den appellerede doms præmis 38, hvor argumenterne om denne mangel blev forkastet som uvirksomme, er det ubestrideligt, at kendskab til de faktiske omstændigheder er et nødvendigt middel til at udarbejde en forsvarsstrategi.

41 Ifølge Kommissionen er det åbenbart, at dette anbringende skal afvises, og at det under alle omstændigheder er ugrundet.

Domstolens bemærkninger

42 Det bemærkes, at det følger af artikel 256, stk. 1, TEUF, artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 168, stk. 1, litra d), i Domstolens procesreglement, at et appelskrift præcist skal angive, hvilke elementer der anfægtes i den dom, som påstås ophævet, samt de retlige argumenter, der særligt støtter denne påstand, idet appellen eller det pågældende anbringende i modsat fald afvises (dom af 21.1.2016, Galp Energía España m.fl. mod Kommissionen, C-603/13 P, EU:C:2016:38, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).

43 Det skal ligeledes bemærkes, at en appel ikke kan antages til realitetsbehandling, i det omfang den blot gentager de anbringender og argumenter, der allerede er blevet fremført for Retten, herunder de anbringender og argumenter, der var støttet på faktiske omstændigheder, som Retten udtrykkeligt har

afvist at lægge til grund, uden endog at indeholde en argumentation, der særligt har til formål at angive den retlige fejl, som Rettens dom hævdes at være behæftet med. En sådan appel har i realiteten kun til formål at opnå, at de i stævningen for Retten fremsatte påstande bedømmes endnu en gang, hvilket falder uden for Domstolens kompetence i en appelsag (dom af 7.1.2004, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, EU:C:2004:6, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis, og af 30.5.2013, Quinn Barlo m.fl. mod Kommissionen, C-70/12 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:351, præmis 26).

44 Det må således konstateres, at appellanten har begrænset sig til dels at fremkomme med en uændret gengivelse af det for Retten anførte klagepunkt om manglende meddelelse af sagsfremstillingsmeddelelsen, dels at anføre generelle betragtninger uden at godtgøre, at disse specifikt knytter sig til den foreliggende sag, samtidig med at appellanten har undladt præcist at angive den retlige fejl, som Retten skulle have begået i den appellerede dom.

45 Det andet anbringende må derfor afvises.

*Det tredje anbringende om ulovligheden af samarbejdsmeddelelsen af 2002*

Parternes argumenter

46 Med det tredje anbringende har appellanten indledningsvis foreholdt Retten, at den forkastede indsigelsen om, at samarbejdsmeddelelsen af 2002 var ulovlig, idet en samarbejdsordning som den, der er fastsat i denne meddelelse, nødvendigvis skulle havde været indført og reguleret ved en retsakt, der er vedtaget af EU-lovgiver med kompetence på konkurrenceområdet, og som finder umiddelbart anvendelse og har direkte virkning.

47 Appellanten har endvidere gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl, da den i den appellerede doms præmis 55 og 56 fastslog, at Kommissionens kompetence til at vedtage og regulere en samarbejdsordning fulgte af bestemmelserne i artikel 15, stk. 2, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i artikel [101 TEUF] og [102 TEUF] (EFT 1962, 13, s. 204), som er den nuværende artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Ingen umiddelbart anvendelig bestemmelse, som er vedtaget af EU-lovgiver med kompetence på konkurrenceområdet, giver Kommissionen beføjelse til at undlade at sanktionere en virksomhed, der har begået en overtrædelse på konkurrenceområdet, alene på det grundlag, at virksomheden har indrømmet, at den har begået denne overtrædelse. Det fremgår tværtimod af artikel 101 TEUF og artikel 103 TEUF, at en sådan overtrædelse af EU-konkurrenceretten fører til pålæggelse af en sanktion.

48 Endelig har appellanten foreholdt Retten, at den i den appellerede doms præmis 57 fastslog, at Kommissionens vedtagelse af samarbejdsmeddelelsen ikke tilsidesatte princippet om magtens deling, og at den forkastede argumentet om, at samarbejdsordningerne var vedtaget på grundlag af lovgivningsmæssige retsakter i EU-medlemsstaterne.

49 Kommissionen har gjort gældende, at dette anbringende skal afvises, og at det under alle omstændigheder er ugrundet.

Domstolens bemærkninger

50 Hvad indledningsvis angår klagepunktet om Kommissionens manglende kompetence til at vedtage en samarbejdsordning bemærkes, at appellanten ikke præcist har angivet nogen retlig fejl, der er begået i den appellerede dom. Klagepunktet skal derfor i overensstemmelse med den i nærværende doms præmis 42 nævnte retspraksis forkastes.

51 Hvad herefter angår klagepunktet vedrørende den appellerede doms præmis 55 og 56, hvorefter Retten med urette fastslog, at Kommissionen havde kompetence til at vedtage samarbejdsmeddelelsen af 2002 i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, nu artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, bemærkes for det første, at Domstolen gentagne gange har fastslået, at Kommissionen kunne vedtage vejledende regler som dem, der er indeholdt i samarbejdsmeddelelsen af 2002, med hvilke Kommissionen har pålagt sig selv en begrænsning i udøvelsen af den skønsbeføjelse, som den er tillagt i henhold til de nævnte artikler (jf. i denne retning dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 209, 211, 213 og 250, og af 18.7.2013, Schindler Holding m.fl. mod Kommissionen, C-501/11 P, EU:C:2013:522, præmis 58 og 67-69).

52 For det andet fremgår det af Domstolens praksis, at artikel 101 TEUF ikke udelukker, at Kommissionen under udøvelsen af sin kompetence på det konkurrenceretlige område kan fastslå en overtrædelse af denne artikel uden at pålægge en bøde, men en sådan behandling kan imidlertid kun meddeles i strengt undtagelsesvise tilfælde, såsom hvor en virksomheds samarbejde har været afgørende for afsløringen og den effektive bekæmpelse af kartellet (jf. i denne retning dom af 18.6.2013, Schenker & Co. m.fl., C-681/11, EU:C:2013:404, præmis 48 og 49).

53 For det tredje fremgår det ligeledes af fast retspraksis, at samarbejdsprogrammerne udgør nyttige redskaber i forbindelse med den effektive bekæmpelse med henblik på at afsløre og standse overtrædelse af konkurrencereglerne og opfylder således formålet om den effektive anvendelse af artikel 101 TEUF og 102 TEUF (jf. bl.a. dom af 14.6.2011, Pfleiderer, C-360/09, EU:C:2011:389, præmis 25, og af 6.6.2013, Donau Chemie m.fl., C-536/11, EU:C:2013:366, præmis 42).

54 Det følger heraf, at Retten ikke begik nogen retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 55 og 56 at fastslå, at Kommissionen kunne vedtage samarbejdsmeddelelsen af 2002 i henhold til artikel 15, stk. 2, i Rådets forordning nr. 17.

55 For så vidt som det klagepunkt, der angår appellerede doms præmis 57, hvorefter Kommissionens vedtagelse af samarbejdsmeddelelsen af 2002 tilsidesatte princippet om magtens deling, i det væsentlige er baseret på en forudsætning om, at Kommissionen ikke havde noget tilstrækkeligt retsgrundlag for denne vedtagelse, skal klagepunktet forkastes af de grunde, der fremgår af nærværende doms præmis 51-54.

56 Det tredje anbringende skal derfor delvist afvises, delvist forkastes som ugrundet.

*Det fjerde anbringende vedrørende fejl som følge af, at appellanten tilregnes deltagelse i et kartel i strid med artikel 101 TEUF og artikel 2 i forordning nr. 1/2003*

Parternes argumenter

57 Med det fjerde anbringende har appellanten foreholdt Retten, at den med urette forkastede appellantens argumenter vedrørende særlige forhold på det italienske marked for vandhaner og armaturer og relevansen af de af Kommissionen forelagte beviser, og at den derfor ikke sanktionerede de fejl, som Kommissionen havde begået ved at tilregne appellanten deltagelse i det omhandlede kartel i strid med artikel 101 TEUF og artikel 2 i forordning nr. 1/2003.

58 Hvad for det første angår de særlige forhold på det italienske marked for vandhaner og armaturer fastslog Retten i den appellerede doms præmis 61-133 bl.a., at dette markeds struktur ikke havde nogen betydning for afgørelsen af tvisten, og at appellantens deltagelse i overtrædelsen kunne udledes af den omstændighed alene, at appellanten var til stede på Euroitalias møder, mens det af denne struktur, som er kendetegnet ved et stort antal producenter og grossister, kan udledes, at det var

umuligt at oprette et kartel i Italien. Endvidere foretog Retten i den appellerede doms præmis 65-72 en overfladisk undersøgelse af argumentet ved blot at fremkomme med generelle bemærkninger, således at den appellerede doms begrundelse er mangelfuld.

59 Hvad for det andet angår relevansen af de af Kommissionen tilgrundlagte beviser for appellantens deltagelse i den overtrædelse, som er begået på det italienske marked for vandhaner og armaturer, undlod Retten enten at undersøge de af appellanten fremførte argumenter om bl.a. den særlige rolle, som American Standard Inc. havde på det italienske marked, og appellantens deltagelse i forskellige møder, eller forkastede dem med urette som ugrundede eller, som i den appellerede doms præmis 132, uvirksomme. Retten begik navnlig en fejl, da den fastslog, at appellantens repræsentant, Costagli, var til stede på mødet den 1. februar 2001, eftersom det var blevet bevist, at han ikke deltog i mødet. I den appellerede doms præmis 106 forkastede Retten endvidere med urette argumentet om, at de oplysninger, som var indhentet på Euroitalias møder, var upålidelige, med den begrundelse, at det fremgik af Grohe Beteiligungs GmbH maskinskrevne notater, at RAF Rubinetteria SpA havde fastsat en prisforhøjelse på 3%.

60 Kommissionen har gjort gældende, at det fjerde anbringende, for så vidt som den reelle hensigt med det er at opnå en ny undersøgelse af de faktiske omstændigheder, skal forkastes eller som minimum er grundløst.

Domstolens bemærkninger

61 Det bemærkes, at appellanten med det fjerde anbringendes to led i det væsentlige har gentaget det tredje anbringende i sagen i første instans for så vidt angår de særlige forhold på det italienske marked for vandhaner og armaturer og relevansen af de af Kommissionen tilgrundlagte beviser for appellantens deltagelse i den overtrædelse, som er begået på det italienske marked.

62 Med det fjerde anbringende tilsigter appellanten således en fornyet undersøgelse af den stævning, der blev indgivet til Retten, hvilket, som det er bemærket i denne doms præmis 43, ligger uden for Domstolens kompetence.

63 Navnlig tilsigter dette anbringendes andet led, for så vidt som Rettens vurdering af appellantens deltagelse i den overtrædelse, der er begået på det italienske marked for vandhaner og armaturer, hermed anfægtes, en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne, hvilket i henhold til fast retspraksis ligeledes ligger uden for Domstolens kompetence, medmindre der er tale om urigtig gengivelse, hvilket ikke er blevet påberåbt i den foreliggende sag (jf. bl.a. dom af 20.1.2016, Toshiba Corporation mod Kommissionen, C-373/14 P, EU:C:2016:26, præmis 40, og af 16.6.2016, Evonik Degussa og AlzChem mod Kommissionen, C-155/14 P, EU:C:2016:446, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

64 Det fjerde anbringende skal derfor afvises, for så vidt som den appellerede doms præmis 61-133 hermed anfægtes med den begrundelse, at appellantens argumenter vedrørende de særlige forhold på det italienske marked for vandhaner og armaturer og relevansen af de beviser, som Kommissionen har forelagt med hensyn til appellantens deltagelse i den overtrædelse, som er begået på dette marked, heri forkastes.

65 Hvad derimod angår klagepunktet om Rettens mangelfulde og utilstrækkelige undersøgelse og dermed manglende begrundelse, skal det bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen for en dom afsagt af Retten er tilstrækkelig, er et retsspørgsmål, der som sådan kan rejses under en appelsag (jf. bl.a. dom af 14.10.2010, Deutsche Telekom mod Kommissionen, C-280/08 P, EU:C:2010:603, præmis 123).

66 I denne forbindelse bemærkes, at i henhold til fast retspraksis, pålægger begrundelsespligten imidlertid ikke Retten i sin fremstilling at foretage en udtømmende gennemgang af hvert enkelt af de argumenter, der er fremført af parterne i sagen. Begrundelsen kan således fremgå indirekte, forudsat at de berørte får kendskab til begrundelsen for, at de pågældende foranstaltninger er truffet, og at Domstolen råder over de til udøvelse af sin prøvelsesret nødvendige oplysninger (jf. bl.a. dom af 2.4.2009, Bouygues og Bouygues Télécom mod Kommissionen, C-431/07 P, EU:C:2009:223, præmis 42, og dom af 22.5.2014, Armando Álvarez mod Kommissionen, C-36/12 P, EU:C:2014:349, præmis 31).

67 Hvad i den foreliggende sag for det første angår det argument, som blev fremført i første instans, om de særlige forhold på det italienske marked for vandhaner og armaturer, bemærkes, at Retten, efter i den appellerede doms præmis 64-71 at have nævnt de forhold, som udgør en overtrædelse af artikel 101, stk. 1, TEUF, og den hertil knyttede praksis fra Domstolen, i den appellerede doms præmis 72 i det væsentlige fastslog, at Kommissionen havde grundlag for at lægge til grund, at appellanten havde deltaget i udveksling af oplysninger om fremtidige prisforhøjelser, som havde et konkurrencebegrænsende formål og en konkurrencebegrænsende virkning og derfor udgjorde en overtrædelse af denne bestemmelse.

68 I denne forbindelse kunne Retten i den appellerede doms præmis 74, uden at foretage en materiel undersøgelse af de af appellanten fremførte argumenter om den særlige struktur, der gør sig gældende for det italienske marked for vandhaner og armaturer, med rette forkaste disse argumenter som uvirksomme, eftersom de ikke kunne påvirke den konklusion, hvorefter den omhandlede udveksling af oplysninger havde det formål og den virkning, at den begrænsede konkurrencen.

69 Hvad for det andet angår Rettens betragtninger med hensyn til troværdigheden og relevansen af de af Kommissionen tilgrundlagte beviser vedrørende appellantens deltagelse i den overtrædelse, som er begået på det nævnte marked, fremgår det af en læsning af den appellerede doms præmis 76-126, at Retten foretog en omfattende og grundig undersøgelse af flere af de argumenter, som appellanten havde fremført i denne forbindelse, bl.a. hvad angår selskabets deltagelse i forskellige af de omhandlede møder i Euroitalia. I overensstemmelse med den i denne doms præmis 66 nævnte retspraksis kan det således ikke foreholdes Retten, at den ikke udtrykkeligt tog stilling til hvert enkelt af de af appellanten anførte forhold og beviser.

70 Det følger heraf, at klagepunktet om en tilsidesættelse af begrundelsespligten skal forkastes som ugrundet.

71 Henset til det ovenstående skal det fjerde anbringende delvist afvises, delvist forkastes som ugrundet.

*Det femte anbringende om fejl begået i forbindelse med fastsættelsen af bøden*

Parternes argumenter

72 Med det femte anbringende har appellanten foreholdt Retten, at den begik fejl, da den undersøgte Kommissionens fastsættelse af den i den omtvistede afgørelse pålagte bøde.

73 For det første har appellanten foreholdt Retten, at den i den appellerede doms præmis 137 og 158 efter en overfladisk gennemgang af appellantens argumenter forkastede klagepunktet om, at bødens størrelse på 10% af omsætningen, som var fastsat på grundlag af retningslinjerne af 2006 i overensstemmelse med det i artikel 23, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 1/2003 fastsatte loft, var udtryk for forskelsbehandling.

74 For det andet har appellanten igen fremført de argumenter om kritik af den pålagte sanktion, som appellanten allerede havde fremført i første instans, men som Retten ikke havde undersøgt tilstrækkeligt.

75 I denne forbindelse har appellanten navnlig gjort gældende, for det første, at anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen af 2002 førte til en tilsidesættelse af artikel 2 i forordning nr. 1/2003, idet bevisbyrden blev vendt. For det andet medførte anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen af 2002 en tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang, som er fastsat i artikel 6 og 7 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. For det tredje har appellanten foreholdt Retten, at den i den appellerede doms præmis 155 begrænsede sig til at bemærke, at en sanktion er lovlig, når den retsundergivne ved, hvilke handlinger og undladelser der medfører ansvar, uden at besvare det i første instans anførte klagepunkt, hvorefter den ordning for fastsættelse af sanktioner, som finder anvendelse på konkurrenceområdet, ikke er i overensstemmelse med EMRK, herunder navnlig dens artikel 7, som fastsætter, at overtrædelser og straffe er klart defineret. For det fjerde har appellanten foreholdt Retten, at den i den appellerede doms præmis 169 fandt, at appellanten for denne instans kun havde påberåbt sig, at Kommissionen havde foretaget en urigtig vurdering af de faktiske omstændigheder ved fastsættelsen af koefficienten for »ekstrabeløb« til 15% og ikke ved fastsættelsen af den samme procentsats for koefficienten for »overtrædelsens grovhed«. For det femte har appellanten påberåbt sig, at de kriterier, som er fastsat i retningslinjerne af 2006 – som Kommissionen tog i betragtning med henblik på fastsættelsen af størrelsen af hver enkelt sanktion – er ulovlige, idet anvendelsen af det loft, der er fastsat i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, medfører, at bødestørrelsen automatisk er på 10% af omsætningen. Retten har imidlertid fuldstændig undladt at undersøge denne ulovlighedsindsigelse og begrænset sig til i den appellerede doms præmis 158 at bemærke, at appellanten ikke var blevet pålagt en sanktion, der svarede til 10% af omsætningen. For det sjette fastsatte Kommissionen, og senere Retten, koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« ud fra en fejlagtig forudsætning om, som det fremgår af appellerede doms præmis 165 og 166, at appellanten havde deltaget i en samlet overtrædelse på seks medlemsstaters områder, som omfattede alle de grupper af produkter, der var genstand for undersøgelsen, med en markedsandel på omkring 54,3% i hver af disse medlemsstater og ved en konkurrencebegrænsende praksis, der generelt var blevet udmøntet i praksis. For det syvende drog Retten ingen konsekvenser af sin konklusion i den appellerede doms præmis 192-195 om, at Kommissionens afgørelse var behæftet med et urigtigt skøn. Herved har Retten tilsidesat proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet.

76 Kommissionen har både bestridt, at det femte anbringende kan antages til realitetsbehandling, og at det er begrundet. I denne forbindelse har Kommissionen imidlertid i modsætning til Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 171 fremhævet, at en overtrædelses grovhed ikke nødvendigvis varierer alt efter, om kartellet vedrører to eller tre typer af produkter, eller om det berør en enkelt medlemsstat eller seks medlemsstater. Således som Kommissionen bekræftede under retsmødet, opfordrer den således i det væsentlige Domstolen til – skønt den er af den opfattelse, at Retten med rette forkastede appellantens argumenter om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet – at foretage en ændring af begrundelsen for så vidt angår denne del af Rettens argumentation.

Domstolens bemærkninger

77 Indledningsvis bemærkes, som det fremgår af den ovenfor i denne doms præmis 42 og 43 anførte faste retspraksis, at et anbringende skal afvises, såfremt dets argumentation ikke er tilstrækkelig præcis eller tilstrækkeligt underbygget til, at Domstolen kan udøve sin legalitetskontrol, eller såfremt det blot gentager de argumenter, der allerede er blevet fremført for Retten, herunder de argumenter, der var støttet på faktiske omstændigheder, som Retten udtrykkeligt har afvist at lægge til grund (jf. i denne retning bl.a. dom af 30.5.2013, Quinn Barlo m.fl. mod Kommissionen, C-70/12 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:351, præmis 26, og af 21.1.2016, Galp Energía España m.fl. mod Kommissionen, C-603/13 P, EU:C:2016:38, præmis 44).

78 De i forbindelse med det femte anbringende fremførte argumenter, der ikke tilstrækkelig præcist identificerer en retlig fejl, som Retten har begået, og som består i generelle påstande, der ikke er underbyggede, eller blot, som appellanten selv har anført, er en gentagelse af argumenter, som appellanten allerede har fremført i første instans, skal derfor afvises.

79 Domstolens undersøgelse kan alene omhandle argumenterne om, for det første, de fejl, som Retten begik i den appellerede doms præmis 137 og 158 vedrørende den diskriminerende og uforholdsmæssige karakter af anvendelsen af en sanktion på 10% af omsætningen i henhold til artikel 23, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 1/2003, for det andet, en utilstrækkelig begrundelse i bl.a. den appellerede doms præmis 155 vedrørende lovligheden af ordningen for fastsættelse af sanktioner, for det tredje, de retlige fejl, som er begået i den appellerede doms præmis 165 og 166 vedrørende koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« og, for det fjerde, den omstændighed, at Retten i den appellerede doms præmis 192-195 ikke drog nogen konsekvenser af de af Kommissionen anlagte urigtige skøn, som Retten havde konstateret, og at den havde tilsidesat proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet.

80 Hvad indledningsvis angår klagepunktet om, at Retten har tilsidesat proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet som følge af pålæggelsen af en sanktion på 10% af omsætningen i henhold til forordningens artikel 23, stk. 2, andet afsnit, bemærkes, at Retten i modsætning til det af appellanten anførte ikke er begrænset til blot at kunne konstatere, at den bøde, som appellanten er blevet pålagt, var langt minde end dette loft.

81 Retten fastslog således ligeledes i den appellerede doms præmis 158 i det væsentlige, at den omstændighed, at andre virksomheders adfærd var endnu mere kritisabel end appellantens adfærd, under alle omstændigheder ikke var til hinder for, at appellanten kunne pålægges en bøde med et beløb svarende til 10% af selskabets omsætning henset til varigheden og grovheden af appellantens egen deltagelse i overtrædelsen, og at argumentet, hvorefter retningslinjerne af 2006 var ulovlige, idet de førte til, at alle virksomhederne blev pålagt en sådan bøde uafhængigt af overtrædelsens grovhed, af samme grund skulle forkastes.

82 Herved begik Retten ikke nogen retlig fejl.

83 I denne forbindelse skal det bemærkes, at det fremgår af Domstolens faste praksis, at den grænse på 10% af omsætningen, som er fastsat i artikel 23, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 1/2003, har til formål at undgå, at der pålægges bøder, som virksomhederne under hensyn til deres størrelse, således som denne, ganske vist omtrentligt og ufuldstændigt, fremgår af deres samlede omsætning, kan forudses ikke at være i stand til at betale (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 280, og af 12.7.2012, Cetarsa mod Kommissionen, C-181/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2012:455, præmis 82).

84 Der er således tale om en grænse, der finder ensartet anvendelse på samtlige virksomheder, og som er fastsat under hensyn til den enkelte virksomheds størrelse, med det formål at undgå bøder på et urimeligt og uforholdsmæssigt niveau. Denne øvre grænse har dermed et formål, der adskiller sig fra og er selvstændigt i forhold til formålet med kriterierne vedrørende overtrædelsens grovhed og varighed (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 281 og 282, og af 12.7.2012, Cetarsa mod Kommissionen, C-181/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2012:455, præmis 83).

85 Det følger heraf, at fastsættelsen af bøden for alle de sanktionerede virksomheder, der har deltaget i overtrædelsen, til 10% af virksomhedernes respektive omsætninger, når denne alene er en følge af anvendelsen af det loft, som er fastsat i artikel 23, stk. 2, andet afsnit, i forordning nr. 1/2003, ikke kan udgøre en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet.

86 Den omstændighed, at Kommissionens faktiske anvendelse af retningslinjerne af 2006 ifølge det af appellanten anførte ofte eller regelmæssigt fører til, at bødens størrelse svarer til 10% af omsætningen, kan, henset til formålet med dette loft, heller ikke rejse tvivl om, at anvendelsen af dette loft er lovligt.

87 Henset til det ovenstående skal appellantens første anbringende forkastes.

88 Hvad dernæst angår klagepunktet om, at den appellerede dom, herunder bl.a. præmis 155, er utilstrækkeligt begrundet, for så vidt angår lovligheden af ordningen for fastsættelse af sanktioner, er det tilstrækkeligt at konstatere, at Retten i den appellerede doms præmis 152-155 i overensstemmelse med den i nærværende doms præmis 65 og 66 nævnte retspraksis om begrundelsespligten foretog en tilstrækkelig undersøgelse af appellantens klagepunkt om tilsidesættelse af princippet om straffens lovmæssighed.

89 For så vidt som appellanten har anfægtet forudsætningerne for Kommissionens begrundelse, som Retten senere overtog i den appellerede doms præmis 165 og 166, med hensyn til fastsættelsen af koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« på 15%, har appellanten endvidere reelt til hensigt at rejse tvivl om bedømmelser af faktuel karakter, hvilket i henhold til den i denne doms præmis 63 anførte faste retspraksis ligger uden for Domstolens kompetence i appelsager.

90 Hvad endelig angår klagepunktet, om at Retten i den appellerede doms præmis 192-195 ikke drog nogen konsekvenser – ved at nedsætte bødes størrelse – af det urigtige skøn af de faktiske omstændigheder, som den havde konstateret i den appellerede doms præmis 172 med hensyn til de medlemsstater og undergrupper af produkter, der er omfattet af overtrædelsen, skal det indledningsvis bemærkes, at det er Retten alene, som har kompetence til at efterprøve den måde, hvorpå Kommissionen i hvert enkelt tilfælde har vurderet grovheden af den ulovlige adfærd. Under en appelsag er formålet med Domstolens efterprøvelse dels at undersøge, i hvilket omfang Retten juridisk korrekt har taget hensyn til alle faktorer, der er afgørende ved vurderingen af grovheden af en given adfærd under hensyntagen til artikel 101 TEUF og artikel 23 i forordning nr. 1/2003, dels at undersøge, om Retten i tilstrækkelig grad har taget stilling til alle de argumenter, som appellanten har fremført til støtte for sin påstand om ophævelse eller nedsættelse af bøden (jf. bl.a. dom af 17.12.1998, Baustahlgewebe mod Kommissionen, C-185/95 P, EU:C:1998:608, præmis 128, af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 244, og af 5.12.2013, Solvay Solexis mod Kommissionen, C-449/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:802, præmis 74).

91 Det bemærkes, at det derimod ikke tilkommer Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som pålægges virksomheder på grund af disses overtrædelse af EU-retten (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C – 208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 245, og af 11.7.2013, Gosselin Group mod Kommissionen, C-429/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:463, præmis 87).

92 Endvidere skal det ligeledes bemærkes, at der ved fastsættelsen af bødernes størrelse skal tages hensyn til overtrædelsernes varighed og til alle de elementer, der kan indgå i vurderingen af deres grovhed (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 240, og af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 98).

93 De elementer, der indgår i vurderingen af overtrædelsernes grovhed, omfatter bl.a. de enkelte virksomheders adfærd og rolle ved gennemførelsen af kartellet, den fortjeneste, som virksomhederne har kunnet opnå ved dette kartel, deres størrelse og værdien af de omhandlede varer samt den risiko, som overtrædelser af denne art indebærer for gennemførelsen af Unionens mål (dom af 28.6.2005,

Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 242, og af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 100).

94 I den foreliggende sag skal det bemærkes, at det fjerde anbringendes sjette led, som appellanten har anført i første instans, og som er undersøgt i den appellerede doms præmis 159-177, alene vedrørte, som det i det væsentlige fremgår af den appellerede doms præmis 159, 160 og 169, et urigtigt skøn, som Kommissionen havde anlagt i forbindelse med fastsættelsen af koefficienten for »ekstrabeløb«, som er fastsat i punkt 25 i retningslinjerne af 2006, til 15%, og ikke i forbindelse med fastsættelsen af koefficienten for »overtrædelsens grovhed«.

95 Efter at have bemærket, at appellantens deltagelse i overtrædelsen, ifølge Kommissionens egne konstateringer i 879. betragtning til den omtvistede afgørelse, begrænsede sig til Italiens område og til undergrupperne af produkter: »vandhaner og armaturer« og »keramiske artikler«, fastslog Retten i den appellerede doms præmis 172, at Kommissionen havde anlagt et urigtigt skøn, for så vidt som den med urette havde konstateret, at alle de virksomheder, som var adressater for den omtvistede afgørelse, herunder appellanten, havde deltaget i en samlet overtrædelse, som dækkede seks medlemsstaters områder og de tre undergrupper af produkter.

96 Retten fastslog imidlertid, som det bl.a. fremgår af den appellerede doms præmis 171 og 193-196, at en koefficient for »ekstrabeløb« på 15%, henset til overtrædelsen, ikke var uforholdsmæssig.

97 Retten kunne i forbindelse med den vurdering, som den inden for rammerne af sin fulde prøvelsesret foretog i den appellerede doms præmis 189-199 vedrørende de konsekvenser, der skulle drages for fastsættelsen af koefficienten for »ekstrabeløb« af det fjerde anbringendes sjette led, der var fremsat i første instans, efter at have fastslået, som det fremgår af den appellerede doms præmis 192, at det var berettiget at lade sig inspirere af retningslinjerne af 2006, med rette fastslå, at en koefficient for »ekstrabeløb« på 15% var egnet til at sanktionere appellantens deltagelse i udmøntningen af kartellet i praksis på Italiens område.

98 I denne henseende bemærkes for det første, at det omhandlede kartel, da det har til formål at samordne priser, henhører under den kategori af overtrædelser, som er omhandlet i punkt 23 og 25 i retningslinjerne af 2006, og derfor hører til blandt de alvorligste overtrædelser. For det andet er en sådan sats, som Retten har anført i den appellerede doms præmis 171, blandt de laveste satser i det interval på 15% til 25% af afsætningens værdi, der er fastsat for sådanne overtrædelser i punkt 25 (jf. dom af 11.7.2013, Ziegler mod Kommissionen, C-439/11 P, EU:C:2013:513, præmis 124).

99 Heraf følger, at selv om appellantens deltagelse i den omhandlede overtrædelse kun omfatter Italiens område, kunne Retten alene på baggrund af overtrædelsens art fastslå, at fastsættelsen af koefficienten for »ekstrabeløb« på 15% var berettiget, uden at dette udgjorde en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet.

100 De grunde, som er anført i den appellerede doms præmis 174, 176, 194 og 195, hvorefter en overtrædelse, der omfatter seks medlemsstaters områder og tre undergrupper af produkter, skal anses for at være alvorligere end en overtrædelse som den omhandlede, der er begået på en enkelt medlemsstats område, og som blot omfatter to ud af tre undergrupper, hvorfor de virksomheder, som har deltaget i en overtrædelse, der omfatter seks medlemsstaters områder og tre undergrupper af produkter, nødvendigvis alene som følge heraf må pålægges en bøde, som beregnes på grundlag af en koefficient for »ekstrabeløb«, der er højere end 15%, er imidlertid, som Kommissionen i det væsentlige har gjort gældende, behæftet med en retlig fejl.

101 For så vidt angår fastsættelsen af koefficienten for »ekstrabeløb«, fremgår det således af punkt 25 i retningslinjerne af 2006, at der skal tages hensyn til en række faktorer, og navnlig dem, som er fastsat i retningslinjernes punkt 22. Selv om der ved vurderingen af overtrædelsens grovhed og den

efterfølgende fastsættelse af størrelsen af den bøde, som skal pålægges, kan tages hensyn til bl.a. overtrædelsens geografiske udstrækning og det antal undergrupper af produkter, der er omfattet af overtrædelsen, kan den omstændighed, at en overtrædelse har en videre udstrækning og omfatter flere produkter i forhold til en anden, ikke i sig selv nødvendigvis medføre, at denne første overtrædelse samlet set skal anses for mere alvorlig end den anden og dermed begrunde en fastsættelse af en højere koefficient for »ekstrabeløb« end den, der var fastsat til beregning af bøden for denne anden overtrædelse (jf. i denne retning dom af 10.7.2014, Telefónica og Telefónica de España mod Kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, præmis 178).

102 Ikke desto mindre skal det, for så vidt som appellanten i det væsentlige har foreholdt Kommissionen og derefter Retten, at de har tilsidesat ligebehandlingsprincippet, idet de for det første ikke har individualiseret den pålagte bøde ved at tage højde for grovheden af appellantens deltagelse i overtrædelsen i forhold til grovheden af de øvrige berørte virksomheders deltagelse, for det andet ved i den appellerede doms præmis 192-195 at have anvendt den samme koefficient for »ekstrabeløb« på 15% såvel for appellanten som for de virksomheder, som har deltaget i den samlede overtrædelse, som omfatter tre undergrupper af produkter i seks medlemsstater, bemærkes, at ligebehandlingsprincippet er et almindeligt EU-retligt princip, som fremgår af artikel 20 og 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Det følger af fast retspraksis, at dette princip kræver, at ensartede situationer ikke må behandles forskelligt, og forskellige situationer ikke må behandles ens, medmindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet (jf. bl.a. dom af 12.11.2014, Guardian Industries og Guardian Europe mod Kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, præmis 51).

103 Overholdelsen af nævnte princip gælder navnlig for Retten, når denne udøver sin fulde prøvelsesret. Således må udøvelsen af en sådan prøvelsesret ikke medføre, at der ved fastsættelsen af de bøder, der pålægges, sker en forskellig behandling af de virksomheder, der har deltaget i en aftale eller samordnet praksis i strid med artikel 101, stk. 1, TEUF (jf. i denne retning dom af 18.12.2014, Kommissionen mod Parker Hannifin Manufacturing og ParkerHannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, præmis 77).

104 Som det følger af Domstolens praksis, skal en inddragelse, for at bedømme en overtrædelses grovhed af forskellene mellem de virksomheder, der har deltaget i et og samme kartel, bl.a. med hensyn til den geografiske udstrækning af deres respektive deltagelse, ikke nødvendigvis finde sted ved fastsættelsen af koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb«, men kan ske i forbindelse med beregningen af bøden, som tilfældet er med justeringen af grundbeløbet på grundlag af skærpende og formildende omstændigheder i henhold til punkt 28 og 29 i retningslinjerne af 2006 (jf. i denne retning dom af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 104 og 105, og af 11.7.2013, Gosselin Group mod Kommissionen, C-429/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:463, præmis 96-100).

105 Som Kommissionen har bemærket, kan sådanne forskelle ligeledes vise sig i forbindelse med den værdi af afsætningen, der lægges til grund ved beregningen af bødens grundbeløb, for så vidt som denne værdi for hver deltagende virksomhed afspejler betydningen af dens deltagelse i den omhandlede overtrædelse i henhold til punkt 13 i retningslinjerne af 2006, hvilket gør det muligt at tage udgangspunkt i et beløb, som afspejler overtrædelsens økonomiske betydning og virksomhedens bidrag til denne overtrædelse ved beregningen af bøden (jf. i denne retning dom af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 76).

106 For så vidt som det er ubestridt, at grundbeløbet for den bøde, der er pålagt appellanten, som det fremgår af 1219. betragtning til den omtvistede afgørelse, blev fastsat i forhold til værdien af appellantens afsætning på Italiens område, kunne Retten i den appellerede doms præmis 196 ved beregningen af den bøde, der skulle pålægges appellanten, fastsætte en koefficient for »ekstrabeløb« på 15%, som svarede til den koefficient, der blev anvendt på de virksomheder, der havde deltaget i den samlede overtrædelse, der omfattede tre undergrupper af produkter og seks medlemsstater, uden at dette udgjorde en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet.

107 Under hensyn til ovenstående betragtninger, hvoraf det følger, at Rettens begrundelse i den appellerede doms præmis 174, 176 og 192-195 er behæftet med retlige fejl, skal det bemærkes, at hvis begrundelsen i en afgørelse afsagt af Retten indeholder en tilsidesættelse af EU-retten, men konklusionen er berettiget af andre retlige grunde, bevirker en sådan tilsidesættelse ikke, at denne afgørelse skal ophæves, men at begrundelsen skal ændres (jf. i denne retning dom af 9.6.1992, Lestelle mod Kommissionen, C-30/91 P, EU:C:1992:252, præmis 28, og af 9.9.2008, FIAMM m.fl. mod Rådet og Kommissionen, C-120/06 P og C-121/06 P, EU:C:2008:476, præmis 187 og den deri nævnte retspraksis).

108 Klagepunktet om, at Retten ikke drog nogen konsekvenser af konstateringerne i den appellerede doms præmis 172 og tilsidesatte proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet, skal derfor, idet begrundelsen ændres, forkastes.

109 Det følger af ovenstående betragtninger, at det femte anbringende delvis skal afvises, delvis skal forkastes som ugrundet.

*Det sjette anbringende om fejl begået i forbindelse med vurderingen af appellantens manglende betalingsevne*

Parternes argumenter

110 Med det sjette anbringende har appellanten i det væsentlige foreholdt Retten, at den med urette fandt, at Kommissionen ved anvendelsen af punkt 35 i retningslinjerne af 2006 havde nedsat appellantens bøde tilstrækkeligt. Appellanten har gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 182 og 198 forkastede anbringendet om, at bøden var uforholdsmæssig stor, med den begrundelse, at appellanten ikke havde fremlagt beviser for, at bøden var uforholdsmæssig stor, selv om appellanten havde fremlagt tilstrækkeligt beviser for, at den befandt sig i en alvorlig situation. Endvidere har Retten ikke foretaget en korrekt vurdering af disse beviser og af appellantens reelle situation.

111 Ifølge appellanten ville en omhyggelig vurdering af selskabets situation nødvendigvis have ført til en konstatering om, at den bødenedsættelse, som appellanten var blevet indrømmet, var utilstrækkelig. I denne forbindelse har appellanten bl.a. henvist til den drastiske nedgang i virksomhedens omsætning i perioden fra 2011 til 2013, nedskæringen i dens personale i 2013 og til dens foreløbige opgørelse for 2013.

112 Kommissionen har for sin del påstået afvisning af det sjette anbringende, som endvidere åbenbart savner grundlag.

Domstolens bemærkninger

113 Det skal fastslås, at for så vidt som appellanten med det sjette anbringende har bestridt den vurdering, som Kommissionen foretog af beviserne om selskabets betalingsevne, og påpeget, at den bødenedsættelse, som den er indrømmet i henhold til punkt 35 i retningslinjerne af 2006, er utilstrækkelig, ønsker appellanten, at Domstolen skal foretage en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne, hvilket imidlertid, som anført i denne doms præmis 63, ligger uden for Domstolens kompetence i appelsager, medmindre der er tale om urigtig gengivelse af beviselementerne.

114 Det sjette anbringende skal følgelig afvises.

*Det syvende anbringende om behandlingen af begæringer om foranstaltninger til bevisoptagelse*

Parternes argumenter

115 Med det syvende anbringende har appellanten foreholdt Retten, at den afviste de begæringer om foranstaltninger til bevisoptagelse, som blev indgivet i første instans, med den begrundelse, at de ikke var relevante, og navnlig, i den appellerede doms præmis 201, at disse foranstaltninger ikke kunne ændre den konstatering, at udvekslingen af følsomme kommercielle oplysninger om navnlig fremtidige forventede prisforhøjelser mellem konkurrenter, som havde fundet sted i Italien i Euroitalias regi, udgjorde en overtrædelse af artikel 101 TEUF. De nævnte begæringer om foranstaltninger til bevisoptagelse ville således kunne kaste lys over den reelle situation på det italienske marked og påvise, at de omhandlede oplysninger ikke var hemmelige.

116 Kommissionen er af den opfattelse, at dette anbringende skal afvises, og at det under alle omstændigheder er ugrundet.

Domstolens bemærkninger

117 Hvad angår førsteinstansens vurdering af en begæring om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse eller bevisoptagelse, fremsat af en af sagens parter, bemærkes, at det alene tilkommer Retten at bedømme, om det er nødvendigt at supplere bevismaterialet i de sager, der forelægges til afgørelse (jf. dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 67, og af 22.11.2007, Sniace mod Kommissionen, C-260/05 P, EU:C:2007:700, præmis 77). Spørgsmålet om, hvilken beviskraft dokumenterne i sagen har, henhører under den vurdering af de faktiske omstændigheder, som kun Retten kan foretage, og som ikke er undergivet Domstolens prøvelsesret under appelsagen, medmindre Retten har gengivet de forelagte beviser urigtigt, eller det fremgår af de fremlagte dokumenter, at Rettens konstateringer er materielt urigtige (jf. bl.a. dom af 7.10.2004, Mag Instrument mod KHIM, C-136/02 P, EU:C:2004:592, præmis 76).

118 Det følger således af Domstolens praksis, at selv om en anmodning om afhøring af vidner, som fremsættes i stævningen, indeholder en angivelse af, hvilke konkrete faktiske omstændigheder vidnet eller vidnerne skal afhøres om, og hvilke grunde der gør afhøringen berettiget, skal Retten vurdere, om anmodningen er berettiget i forhold til sagens genstand og nødvendigheden af at afhøre de pågældende vidner (dom af 17.12.1998, Baustahlgewebe mod Kommissionen, C-185/95 P, EU:C:1998:608, præmis 70, kendelse af 15.9.2005, Marlines mod Kommissionen, C-112/04 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2005:554, præmis 38, og dom af 22.11.2007, Sniace mod Kommissionen, C-260/05 P, EU:C:2007:700, præmis 78).

119 Retten kunne derfor i forbindelse med udøvelsen af enebeføjelse til at bedømme de faktiske omstændigheder med rette i den appellerede doms præmis 201 fastslå, at de af appellanten begærede vidneforklaringer ikke kunne ændre konstateringen i den appellerede doms præmis 129, hvorefter den omhandlede udveksling af følsomme kommercielle oplysninger, der havde fundet sted i Italien i Euroitalias regi, udgjorde en overtrædelse af artikel 101 TEUF, og at de foranstaltninger til bevisoptagelse, som appellanten havde begæret, derfor ikke var nødvendige.

120 Følgelig må det syvende anbringende afvises.

121 Da ingen af de af appellanten fremførte anbringender er taget til følge, må appellen forkastes i sin helhed.

**Sagens omkostninger**

122 I henhold til artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostningerne, såfremt appellen forkastes.

123 I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da appellanten har tabt sagen, og Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne, bør det pålægges appellanten at betale sagsomkostningerne i forbindelse med den foreliggende appel.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

**1) Appellen forkastes.**

**2) Mamoli Robinetteria SpA betaler sagens omkostninger.**

Underskrifter